

Midt-Telemark
kommune

ALKOHOLPOLITISK HANDLINGSPLAN

med retningslinjer

2024 – 2028

Vedtatt i kommunestyret 18.03.24

Oppdatert av kommunestyret 16.06.25

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	3
Alkohol og folkehelse	6
Kommunens alkoholsituasjon	7
Data fra ungdomsundersøkelser	7
Alkoholomsetning i kommunen	7
Definisjoner	8
Søknader om skjenkebevilgning for en enkelt anledning og ambulerende	8
Antall salgs- og skjenkekontroller	8
Status prikktildeling i bevillingsperioden	9
Målsetting.....	10
Nasjonal målsetting.....	10
Kommunens målsetting	10
Delmål: Midt-Telemark skal være en trygg plass med ansvarlig alkoholhåndtering	10
Delmål: Bidra til at unge utsetter bruken av alkohol	11
Alkoholpolitiske retningslinjer	13
Antall bevilgninger i Midt-Telemark kommune	13
Bevillingsperiode	13
Bevillingsmyndighet/ delegasjon	13
Krav til vandel.....	14
Styrer og stedfortreder.....	14
Kommunens skjønnsutøvelse ved behandling av søknader	14
Skjenkebevilgninger.....	15
Vilkår knyttet til skjenkebevilgningen	15
Skjenking av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet	15
Virksomheter som ikke gis skjenkebevilgning.....	15
Charterbåter	15
Salgsbevilgninger	15
Vilkår knyttet til salgsbevilgningen.....	15
Salg av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet	16
Salg av alkohol fra nettbutikk	16
Salg av alkohol i butikker med selvbetjente kasser.....	16

Skjenkebevilling for en enkelt anledning	17
Skjenkebevilling for en enkelt anledning – åpent arrangement	17
Festivaler/større arrangementer	18
Ambulerende skjenkebevilling – lukket arrangement	18
Saksbehandlingstider	19
Alminnelige salgs- og skjenkebevillinger	19
Enkeltarrangement	19
Ambulerende skjenkebevilling	19
Salgs- og skjenketider	19
Salgstider	19
Skjenketider	20
Omsetningsoppgaver	20
Bevillingsgebyr	0
Gebyrsatser for alminnelig skjenke- og salgsbevillinger	0
Gebyrsatser for enkeltarrangement og ambulerende skjenkebevilling	0
Salgs- og skjenkekontroller	0
Avvik ved kontroller	21
Endringer i bevilling	21
Overdragelse av bevilling	22
Krav til internkontroll	22
Hvem har ansvaret for internkontrollen?	22
Liste over hva internkontrollen skal inneholde	23
Guide til god internkontroll	23

Innledning

Etter alkoholloven § 1-7d er kommunen pålagt å utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan.

Alkoholloven § 1-7d

Kommunen skal utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. Departementet kan gi forskrifter om innholdet av kommunal alkoholpolitisk handlingsplan.

Den alkoholpolitiske handlingsplanen skal angi de alkoholpolitiske mål kommunen legger til grunn for sin alkoholpolitikk, og de virkemidlene/tiltakene som skal tas i bruk for å nå de målene. Planen er i tillegg til alkoholloven, alkoholforskriften og lokale retningslinjer et styringsdokument for kommunens alkoholpolitikk.

Alkoholloven med forskrifter setter rammer for hvordan alkoholpolitikken skal forvaltes.

Kommunenes bevillings- og kontrollmyndighet er blant de mest effektive virkemidlene vi har for å redusere alkoholforbruk og alkoholrelaterte skader. Kommunens arbeid med dette har blitt enda viktigere enn før for å nå så vel lokale som nasjonale målsettinger.

Alkoholbruk er en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår i befolkningen, og medfører også kostnader for andre enn brukeren selv. For eksempel kostnader for behandling av sykdom og skader, kostnader i rettsvesenet og hjelpeapparatet og kostnader i arbeidslivet. I tillegg kommer menneskelige kostnader knyttet til omsorgssvikt, frykt, ulykker, vold og annen type rusrelatert kriminalitet, fosterskader og andre tredjepartsskader.

Alkohol er regulert av hensyn til folkehelsen og i solidaritet med den gruppen som har en skadelig bruk av alkohol. Dette er de to hovedpilarene i alkoholpolitikken. Samtidig er det nødvendig å

regulere alkohol av hensyn til dem som opplever problemer og ubehageligheter som følge av andres alkoholforbruk og for å begrense de samfunnsmessige kostnadene alkoholbruken fører med seg.

3

De samfunnsmessige kostnadene relatert til alkohol i Norge ble i 2004 anslått til å ligge mellom 18 og 19,6 milliarder kroner og til over 22 milliarder kroner for året 2011.

I en nyere rapport fra 2022 utarbeidet av Oslo Economics¹ kommer det frem at alkoholbruken i Norge koster det norske samfunnet opp mot 100 milliarder kroner i året. Mellom 68 og 77 milliarder er knyttet til tapt helse og livskvalitet, og opp mot 24 milliarder knyttet til sykefravær og lavere effektivitet på jobb, samt kostnader til helse- og velferdstjenester.

Det er et politisk ansvar å finne den rette balansen mellom næringsinteresser og folkehelse.

¹ Samfunnskostnader ved alkoholbruk, Oslo Economics januar 2022

*Alkohol er det rusmiddelet
som gjør størst skade og
uhelse*

Alkohol og folkehelse

Folkehelseloven § 4 første ledd:

§ 4. Kommunens ansvar for folkehelsearbeid

Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

6

Folkehelse er befolkningens helsetilstand og hvordan helse fordeler seg i en befolkning. Folkehelse handler kort sagt om hvordan det står til å befolkningen, eller grupper av befolkningen.

Ut fra Folkehelseloven skal kommunene «tenke helse i alt vi gjør». Dette betyr at en forsvarlig alkoholpolitikk må innlemmes i planlegging og drift i alle kommunens sektorer.

Rusmidler og særlig alkohol påvirker velferden og helsetilstanden i befolkningen i betydelig grad. Alkohol er en viktig risikofaktor for om lag 200 ulike sykdommer og sykdomstilstander.

I Norge regnes alkoholbruk som den nest viktigste risikofaktoren for tap av friske leveår, og er nummer 9 når det gjelder dødsfall. I tillegg er det årsak til sosiale problemer og skader for andre enn brukeren selv. Så mye som fire prosent av alle dødsfall i verden er alkoholrelaterte. Under pandemiårene 2020 og 2021 steg antall dødsfall knyttet til alkoholbruk i Norge markant, og i 2022 steg antallet ytterligere, jf. dødsårsaksregisteret.

Tilgjengeligheten av alkohol har økt betydelig de siste årene. I løpet av de siste 30 årene er antallet skjenkesteder med kommunal bevilging mer enn tredoblet, fra under 2 500 i 1980 til nærmere 8 500 i 2022. De siste ti årene er antallet vinmonopolutsalg fordoblet. I Norge drikker vi i gjennomsnitt over 7 liter ren alkohol per år, regnet per innbygger over 15 år².

Noen hovedfunn fra rapporten «Alkohol i Norge» fra FHI:

- Menn drikker mer, oftere og mer risikofylt enn kvinner
- Eldre drikker oftere enn yngre, men de har et mindre risikofylt drikkemønster
- Tre av fire drikker kun i helgene
- Høyt utdanningsnivå og høy inntekt er forbundet med høyere drikkefrekvens, men lavere omfang av risikofylt drikking
- Om lag 50% av norske 15-16 åringer har drukket alkohol det siste året, og en av fem svarte at de har vært fulle
- Det har vært nedgang i antall ganger ungdom oppga å drikke og i antall ganger de hadde drukket mye ved samme drikkesituasjon
- Sammenliknet med andre land i Europa, er andelen norske 15-16 åringer som drikker alkohol lav.

² Lund IO, Bye EK. Bruken av alkohol og rusmidler i Norge. I: Folkehelse rapporten - Helsetilstanden i Norge [nettdokument]. Oslo: Folkehelseinstituttet [oppdatert 06.04.24].

Kommunens alkoholsituasjon

Data fra ungdomsundersøkelser

Oppvekstprofilen for 2021 for Midt-Telemark viser at ungdommer i Midt Telemark drikker signifikant mer alkohol enn landsgjennomsnittet, og det bør vurderes forebyggende tiltak. I Midt-Telemark kommune er det 17 prosent av ungdommene som har vært beruset, mot 13 prosent på landsbasis.

Ungdataundersøkelsen i Midt-Telemark kommune for 2021 viser at 2 % av ungdommer på ungdomsskolen har drukket 11 ganger eller mer det siste året, og at 6 % har drukket 2-5 ganger siste året. 82 % svarer at de aldri har drukket alkohol det siste året.

Til sammenligning viser Ungdataundersøkelsen i Midt-Telemark kommune for 2021 at 16 % av ungdommer på videregående har drukket 11 ganger eller mer det siste året, og at 22 % har drukket 2-5 ganger siste året. 37 % svarer at de aldri har drukket alkohol det siste året.

Alkoholomsetning i kommunen

Kommunen mottar årlig omsetningsoppgaver fra bevillingshavere over omsatt mengde alkoholholdig drikk i forbindelse med beregning av bevillingsgebyr. Tallene fra Vinmonopolet er hentet fra Vinmonopolets årsmeldinger.

	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Antall salgssteder</i>	16 + pol	16 + pol	16 + 1 pol	16 + 1 pol	15 + 1 pol
<i>Gruppe 1</i>	447 037	598 275	637 755	552 941	
<i>Gruppe 2</i>	732	2 913	3 516	4 013	
<i>Liter totalt salgssteder</i>	447 769	601 188	641 271	556 954	
<i>Antall skjenkesteder</i>	16	16	17	19	22
<i>Gruppe 1</i>	60 015	39 653	38 921	55 114	
<i>Gruppe 2</i>	6 268	6 220	7 804	8 262	
<i>Gruppe 3</i>	1 526	910	1 135	1 769	
<i>Liter totalt skjenkesteder</i>	67 809	46 783	47 860	65 145	
<i>Liter totalt på Vinmonopolet</i>	168 119	230 988	239 283	198 271	

Tabell 1 Oversikt per 31.12. Tall for 2023 foreligger ikke per nå.

Under koronapandemien i 2020 og 2021 var omsetningen på alkohol i Norge rekordhøy. Dette kan skyldes stengte taxfreer og at grensehandelen i Sverige ble stoppet på grunn av reiserestriksjonene.

Vi ser at det i Midt-Telemark kommune også har vært en svært høy omsetning i disse årene. Under koronapandemien ser vi at omsetningen på salgsstedene økte, og at omsetningen ved skjenkestedene sank. Dette har nok sammenheng i at det i perioder var forbud mot skjenking på skjenkestedene og mange restriksjoner. Selv om vi ser en nedgang, omsettes det fortsatt mer alkohol enn det gjorde i årene før pandemien. Det ble omsatt 683 697 liter alkohol i 2019 mot 820 370 liter i 2022, altså en 20% økning på 136 673 liter.

Det har også vært en stor økning i antall skjenkesteder de siste 4 årene i vår kommune. Økningen av skjenkesteder er på 37,5% fra 2019. Dermed har også tilgjengeligheten til alkohol økt i vår kommune.

I Midt-Telemark kommune var det pr. 31.12.23, 37 serveringssteder, hvorav 22 av disse hadde skjenkebevilling. Det vil si at 59% av alle serveringsstedene i kommunen også serverer alkohol.

Definisjoner

- Gruppe 1: Drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 % alkohol
- Gruppe 2: Drikk som inneholder over 4,7 og mindre enn 22 % alkohol
- Gruppe 3: Drikk som inneholder fra 22 til og med 60 % alkohol

Søknader om skjenkebevilling for en enkelt anledning og ambulerende

Type bevilling	2020	2021	2022	2023
Enkeltarrangement	5 (2 trukket)	3	17 (1 trukket)	11
Ambulerende	0	3	0	0
Totalt antall bevillinger	5	6	17	11

Antall salgs- og skjenkekontroller

Type kontroll	2020	2021	2022	2023
Skjenkekontroll	71	51	81	89
Salgskontroll	48	48	75	60
Totalt antall kontroller	119	99	156	149

Status prikktildeling i bevillingsperioden

Type brudd	2020	2021	2022	2023
Åpenbart påvirket person i lokalet		1 (2 p)		
Manglende levering av omsetningsoppgave			2 (4 p)	4 (8 p)
Alkoholreklame	3 (3 p)	2 (2 p)	2 (3 p)	1 (1p)
Brudd på regler om styrer og stedfortreder			1 (2 p)	
Mangler ved internkontrollsystemet				4 (8 p)
Brudd på tidsbestemmelsene		1 (4 p)		
Manglende betaling av bevillingsgebyr	1 (2 p)			
Antall prikker tildelt	5	8	9	17

Vi ser at flesteparten av bruddene på alkohollovgivningen handler om alkoholreklame på sosiale medier, samt manglende levering av omsetningsoppgave innen kommunens frist. Det har også vært utført kontroller som har avdekket at salgs- og skjenkestedene har manglet helt eller hatt mangler ved den lovpålagte internkontrollen. Midt-Telemark kommune valgte å ikke sanksjonere bevillingshavere som hadde avvik på internkontrollen etter skifte av kontrollfirma høsten 2022. Kontrollørene fikk beskjed fra kommunen om å heller veilede bevillingshavere ved avdekking av avvik ved første kontroll etter opstart.

Målsetting

Nasjonal målsetting

Det er et generelt mål å begrense i størst mulig utstrekking de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholforbruk kan innebære. Des høyere alkoholforbruket er i befolkningen, jo flere er det som har et skadelig og risikofylt alkoholkonsum. En reduksjon i totalkonsumet, vil også redusere omfanget av høykonsumenter, og sannsynligvis også omfanget av alkoholbrukslidelser. Den beste strategien for å redusere skadelig bruk av alkohol, vil derfor være å redusere totalforbruket i befolkningen.

Verdens helseorganisasjon (WHO) har gjennom handlingsplan for forebygging og begrensning av ikke-smittsomme sykdommer vedtatt et globalt mål om reduksjon i skadelig bruk av alkohol med minst 20 prosent innen 2030 sammenliknet med 2010. Norge har forpliktet seg til å følge opp dette målet.

Alkoholloven § 1-1:

Reguleringen av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk etter denne lov har som mål å begrense i størst mulig utstrekking de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholforbruk kan innebære. Som et ledd i dette sikter loven på å begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer.

Det overordnede målet med rusmiddelpolitikken er å redusere de negative konsekvensene rusmiddelbruk har for enkeltpersoner, tredjepersoner og samfunn – gjennom å begrense forbruket av alkohol.

Kommunens målsetting

Midt-Telemark kommune skal sørge for å begrense de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholforbruk kan innebære.

Delmål: Midt-Telemark skal være en trygg plass med ansvarlig alkoholhåndtering

Tiltak: Utføre forsvarlige og gode kontroller av salgs- og skjenkesteder

For å nå dette delmålet skal kommunen drive forsvarlig og god kontroll av salgs- og skjenkestedene. Kontrollene skal ha stort fokus på overholdelse av forbudet mot skjenking og salg til mindreårige, samt forbudet mot salg og skjenking til åpenbart påvirkede personer.

Kontrollene skal også fokusere på om skjenkestedene overholder sin bistandsplikt til personer som er ute avstand til å ta vare på seg selv. Konsekvensene ved brudd på bistandsplikten kan være svært alvorlige. Dersom en person er i en hjelpeløs tilstand, er skadepotensialet svært høyt og kan gi alvorlige følger.

Tiltak: Veiledning og dialog med bransjen

Kommunen skal sikre ansvarlig alkoholhåndtering ved å tilby veiledning, kurs og dialog med bransjen. Dette arbeidet skal gjøres blant annet gjennom å

fortsatt ha samarbeidsmøter mellom bevillingshavere, politiet og administrasjonen i form av forumet Trygge sentrumsområder (Skjenkeforum). Midt-Telemark kommune skal også tilby årlig kurs i ansvarlig vertskap for styre, stedfortredere og andre ansatte i skjenkebransjen, samt ansvarlig salgskurs annet hvert år for tilsvarende i salgsnæringen.

Tiltak: Reagere ved avdekking av brudd på regelverk

Midt-Telemark kommune skal tildele prikker ved brudd på regelverket. Kommunen er satt til å forvalte et nasjonalt prikketildelingssystem. Dette innebærer at tildeling av 12 prikker i løpet av en 2 års periode fører til en standardreaksjon på én ukes inndragning av bevillingen.

Tiltak: Tilbakeholden med alkohol i representasjon og arrangement

Midt-Telemark kommune skal ikke servere alkohol eller gi alkoholholdige gaver ved representasjon og arrangementer i kommunens regi.

Det er svært vanskelig å vite om personer har hatt dårlige erfaringer knyttet til alkohol, og man vet aldri hvem som prøver å holde seg på rett kjøp.

Delmål: Bidra til at unge utsetter bruken av alkohol

Tiltak: Alkoholfrie arenaer

Midt-Telemark kommune skal opprettholde og bevare alkoholfrie familie-, idretts- og fritidsarrangementer i kommunen. Dette skal gjøres ved at kommunen skal være svært restriktive med å

gi skjenkebevilling og salgsbevilling til virksomheter hvor det samtidig foregår aktiviteter for barn og ungdom. Arrangementer som retter seg utelukkende til ungdom under 18 år får ikke skjenke alkohol, selv ikke til ungdom over 18 år. Disse arrangementene skal være alkoholfrie. Midt-Telemark kommune skal ikke gi fast skjenkebevilling til virksomheter hvor skjenking ikke er naturlig, som kiosker, gatekjøkken, idrettsarenaer, frisørsalonger, bokhandlere, velværesalonger etc. (listen er ikke uttømmende).

Tiltak: God håndhevelse av forbudet mot alkoholreklame

Nyere studier³ har vist at ungdom blir påvirket av alkoholreklame og markedsføring, ved at de både blir mer tilbøyelige til å begynne å drikke og drikker mer når de har begynt å drikke. Regulering av reklame og markedsføring synes derfor å være et godt tiltak for å begrense alkoholforbruk blant unge.

Midt-Telemark kommune skal ha god håndhevelse av forbudet mot alkoholreklame på salgs- og skjenkestedene og da spesielt på sosiale medier. Dette skal gjøres ved regelmessige kontroller og ved tips om brudd fra andre. Ved avdekking av lovbrudd skal det sanksjoneres ved å tildele prikker iht. lovverket.

³ Babor mfl. «Alcohol: No Ordinary Commodity, 2010, 188-190.

Tiltak: Hindre at mindreårige får tilgang til alkoholholdige drikkevarer

For å oppnå en målsetning om at unge utsetter bruken av alkohol må kontrollene være målrettede. Særlig butiktkontrollene bør styrkes i butikker som ligger i nærheten av skoler.

Midt-Telemark kommune skal arrangere kurs i ansvarlig vertskap for skjenkebransjen og ansvarlig salg for salgsbransjen. Kursene skal blant annet ta for seg viktigheten av å ikke skjenke eller selge alkoholholdig drikke til mindreårige og langing av alkohol.

Alkoholpolitiske retningslinjer

Antall bevillinger i Midt-Telemark kommune

- Det er ikke satt tak på tildeling av alminnelige skjenkebevillinger for øl, vin og brennevin (alkoholgruppe 1, 2 og 3)
- Det er ikke satt tak på tildeling av salgsbevillinger
- Kommunestyret oppretter 15 ambulerende skjenkebevillinger til bruk ved bryllup, jubileum og lignende arrangementer per år. Det er kommunedirektøren som fatter vedtak om en slik bevilling.

Bevillingsperiode

Kommunal bevilling til salgs- og skjenkesteder kan gis for inntil 4 år av gangen med bevillingsperiode gjeldende fra 01.10 året etter at nytt kommunestyre har tiltrådt (denne bevillingsperioden er fra 01.07.24 – 30.09.28).

Enkeltsøknader som behandles i bevillingsperioden kan gis frem til ny bevillingsperiode starter.

Bevillingsmyndighet/delegasjon

Kommunestyret

- Fatter vedtak ved søknad om alminnelig skjenkebevilling for brennevin (alkoholgruppe 3)
- Kan sette vilkår knyttet til bevillingen, jf. alkoholoven § 4-3.

Formannskapet

- Fatter vedtak ved søknad om alminnelig salgsbevilling for øl/rusbrus (alkoholgruppe 1)
- Fatter vedtak ved søknad om alminnelig salgsbevilling for øl/rusbrus (alkoholgruppe 1) via nettbutikk, og ved søknad om utkjøring av alkohol eller kjøp av øl/rusbrus (alkoholgruppe 1) via nettbutikk i annen kommune.
- Fatter vedtak ved søknad om utvidet salgsbevilling til å omfatte salg av tilvirket (alkoholgruppe 1 og 2)
- Fatter vedtak ved søknad om alminnelig skjenkebevilling for øl/rusbrus og vin (alkoholgruppe 1 og 2)
- Kan sette vilkår knyttet til bevillingen, jf. alkoholoven §§ 3-2 og 4-3.

Kommunedirektøren

- Fatter vedtak ved søknad om bevilling for enkelt bestemt anledning og ambulerende skjenkebevilling
- Fatter vedtak ved søknad om utvidet skjenketid og skjenkeområde ved enkelt anledning
 - Det skal utarbeides en rapport til politiske utvalg som beskriver omfanget av denne type vedtak og begrunnelse for bruk av slike vedtak.
- Fatter vedtak ved søknad om utvidet salgstid og salgsområde ved enkelt anledning.
 - Det skal utarbeides en rapport til politiske utvalg som beskriver omfanget av denne type vedtak og begrunnelse for bruk av slike vedtak.
- Fatter vedtak ved søknad om endring av styrer, stedfortreder og endring av organisasjonsnummer.
- Fatter vedtak om prikktildeling ved brudd på alkoholoven, alkoholforskriften og

kommunens alkoholpolitiske handlingsplan med retningslinjer.

- Fatter vedtak om en eventuell inndragning av salgs- eller skjenkebevilling.
- Kan sette vilkår knyttet til bevillingen, jf. alkoholloven §§ 3-2 og 4-3.

Krav tilandel

Alkoholovens vandelskrav til bevillingshaver, daglig leder, styrer og stedfortreder må til enhver tid være oppfylt i bevillingsperioden.

Kommunen oversender alle søknader til politiet for vandelsjekk på ovennevnte personer og selskap. Kommunen henter også uttalelser fra Skatteetaten og sosialtjenesten.

I vurderingen vektlegges blant annet:

- Straffbare handlinger som er begått de siste 10 år
- Eventuelle brudd på skatte-, regnskaps- og avgiftsloven
- Om bevillingshaver og personer med vesentlig innflytelse er egnet til å ha en bevilling

Styrer og stedfortreder

Bare personer som har det daglige ansvaret for salget eller skjenkingen kan oppnevnes som styrer. Styrer og stedfortreder må være over 20 år og ha uklanderligandel.

Styreren har ansvaret for den faktiske utøvelsen av bevillingen og skal sørge for at virksomheten er slik organisert at det ikke skjer brudd på alkoholovgivningen i forbindelse med skjenkingen eller salget. Dette innebærer at styreren har ansvaret for at de ansatte har nødvendig kunnskap om regelverket, og at de overholder dette.

Styrer eller stedfortreder må være ansatt i virksomheten eller arbeide der i kraft av sin eierstilling. Dersom styrer eller stedfortreder ikke er medeier e.l., kreves m.a.o. et formelt ansettelsesforhold.

Det er den som har det daglige ansvaret for salget eller skjenkingen som skal utpekes som styrer. Med det menes at vedkommende har en overordnet stilling i forhold til øvrige ansatte som driver med salg eller skjenking av alkohol, og kan instruere disse i hvordan salg og skjenking av alkohol skal utføres.

Hensynet til forsvarlig kontroll tilsier også at en person som hovedregel bare kan være styrer og/eller stedfortreder på ett sted. I og med at en stedfortreder til enhver tid må kunne fungere i styrers sted, blir konsekvensen at en person heller ikke bør være styrer et sted og stedfortreder et annet. Hovedregelen er med andre ord at ingen skal inneha flere verv som styrer og/eller stedfortreder samtidig.

Styreren/stedfortrederen skal godkjennes av bevillingsmyndigheten. Bevillingshaveren må straks søke kommunen om godkjenning av ny styrer eller stedfortreder ved skifte.

Den som i styrerens fravær overtar pliktene og instruksjonsmyndigheten til styreren, skal utnevnes til stedfortreder.

Kommunens skjønnutøvelse ved behandling av søknader

Ved vurderingen av om bevilling bør gis, kan kommunen blant annet legge vekt på antallet salgs- og skjenkesteder, stedets karakter, beliggenhet, målgruppe, trafikk- og ordensmessige forhold, næringspolitiske hensyn og hensynet til lokalmiljøet ellers. Det kan også legges vekt på om bevillingssøker og personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten er egnet til å ha bevilling. Jf. alkoholloven § 1-7a og b.

Alkoholloven §§ 3-2 og 4-3 gir også kommunen anledning til å knytte vilkår til salgs- og skjenkebevillinger. Vilkårene må følge alminnelige forvaltningsrettslige regler. Alle vilkår som fremmer alkohollovens formål er relevante, men det er krav at avgjørelsen treffes på saklig grunnlag. Muligheten til å stille vilkår er et viktig alkoholpolitisk instrument som gir kommunen stor mulighet til å styre bransjen i ønsket retning.

Skjenkebevillinger

Vilkår knyttet til skjenkebevillingen

- Det er en forutsetning for å få skjenkebevilling, at styrer og stedfortreder for skjenkebevillingen gjennomfører kurs i Ansvarlig vertskap i regi av kommunen. Ansatte skal oppfordres til å ta kurset fysisk eller som e-læring.
- Det stilles krav om at ansatte ikke må konsumere alkohol og/eller være påvirket av rusmidler i arbeidstiden.
- Uteservering skal være tydelig og fysisk avgrenset.

Skjenking av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet

En kommunal skjenkebevilling kan utvides til å omfatte tilvirkning for skjenking av alkoholholdig drikk i egen virksomhet.

Bevilling kan bare gis hvis tilvirkningen skal skje ved skjenkestedet, og tilvirkningen og skjenkingen vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og serveringstilbud.

Virksomheter som ikke gis skjenkebevilling

Midt-Telemark kommune gir ikke fast skjenkebevilling til gatekjøkken, storkiosker,

frisørsalonger eller andre virksomheter hvor det ikke er naturlig at det skjenkes alkohol.

Det gis ikke skjenkebevilling til steder hvor det drives pengespill eller er oppstilt gevinstautomater/enarmede banditter med pengegevinst/gavekort.

Det gis ikke skjenkebevilling til steder hvor handel med varer og tjenester foregår eller til serveringssteder i butikksentra, med mindre serveringsstedet har en beliggenhet og åpningstid som fører til at driften er klart skilt fra butikkdriften.

Charterbåter

Det kan gis kommunal skjenkebevilling til charterbåter for skjenking av passasjerer om bord, etter at båten har forlatt brygge/kai. Ved anløpssteder underveis, må det ikke skjenkes til personer som ikke følger båten. Det skal ikke foregå skjenking ved endestasjon.

Skjenkebevilling må søkes om fra den kommunen båten har som utgangspunkt for sin virksomhet. Dersom virksomheten har flere kommuner som virkeområde, må bevilling gis/søkes om i samtlige kommuner.

De skjenke- og åpningstider som gjelder for serveringssteder gjelder også for charterbåter.

Salgsbevillinger

Vilkår knyttet til salgsbevillingen

- Salgsstedene skal ha god informasjon om aldersgrenser, legitimasjonsplikt og salgstider.
- Det er en forutsetning for å få salgsbevilling, at styrer og stedfortreder for salgsbevillingen gjennomfører kurs i Ansvarlig salg i regi av kommunen. Ansatte skal oppfordres til å ta kurset.

Salg av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet

En kommunal salgsbevilling kan utvides til å omfatte tilvirkning for salg av alkoholholdig drikk i egen virksomhet.

Vilkår som stilles jf. alkoholloven § 1-7f. er:

- Tilvirkningen kan bare skje i tilvirkningslokaler som ligger i samme lokaler som, eller i naturlig forbindelse med salgsstedet
- Salget må finne sted på produksjonsstedet. Det tillates ikke salg gjennom nettbutikk eller ved bestilling og tilsending av produktet.
- Tilvirkningen skal skje som en del av stedets helhetlige karakter og salgstilbud
- Ved tilvirkning av alkoholholdig drikk i gruppe 2 stilles det vilkår om egenproduksjon av minst 1/3 av innsatsvarene. Det er også en volumbegrensning for salget på 15 000 liter solgt per år. Den alkoholholdige drikken som tilvirknes må være omfattet av produktlisten i kommentar til [posisjon 22.06 i Tolltariffen](#).

Salg av alkohol fra nettbutikk

Salg av alkohol fra nettbutikk er søknadspliktig.

Vilkår for salg av alkoholholdig drikk fra nettbutikk:

- Ved salg av alkoholholdig drikk over nettet skal kunden ved utkjøring kvittere for å ha mottatt alkoholholdige varer og leveringstidspunkt skal registreres.
- Leveres det flere varer til kunden enn bare alkoholholdig drikk, skal den alkoholholdige drikken ha egen linje for kvittering.
- Ved tvil om alder plikter ansatte å sjekke legitimasjon og persondata noteres ned.

- Personer som er åpenbart påvirket av rusmidler skal ikke få utlevert alkoholholdige varer.
- Kjørelister/kvitteringslister som inneholder legitimasjonsopplysninger, skal lagres forsvarlig i egen mappe/internkontroll som skal være tilgjengelig ved kommunens kontroll.
- Den som leverer ut alkoholholdige varer på vegne av en virksomhet må være fylt 18 år og skal ha gjennomført og bestått kurs i ansvarlig salg i regi av kommunen.
- Salg av alkoholsvak drikk og alkoholholdig drikk gruppe 1 må ikke utleveres til personer under 18 år, selv om vedkommende viser frem skriftlig fullmakt fra foreldre, foresatte eller andre.
- Utlevering av alkoholholdig drikk må kun skje til personer. Dersom det ikke er noen hjemme ved utlevering, skal ikke den alkoholholdige drikken settes igjen på døra.
- Utlevering av alkoholholdig drikk bestilt fra nettbutikk skal følge kommunens salgstider for alkoholholdig drikk gruppe 1.

I Midt-Telemark kommune tillates det ikke å utlevere alkohol gjennom post i butikk eller gis salgsbevilling til virksomheter som ikke har kontoradresse/lager i Midt-Telemark kommune, med hensyn til forsvarlig kontrollmulighet.

Ved hjemkjøring gjelder salgstidene for alkoholholdig drikk.

Salg av alkohol i butikker med selvbetjente kasser

Det er et vilkår at ansatte godkjenner kjøp av alkoholholdige drikker fysisk eller betjent via fjernbetjening med videokamera og forsvarlige tekniske løsninger. All alkoholholdig drikk må være i låste skap når det ikke er ansatte fysisk tilstede og utenfor salgstiden for alkohol. De ansatte skal påse

at kunden ikke er åpenbart påvirket, at kunder ikke nyter alkoholholdig drikk i lokalet og at det ikke selges alkoholholdig drikk til personer som er under 18 år. De ansatte må også påse at det ikke skjer langing av alkohol.

Skjenkebevilling for en enkelt anledning

Skjenkebevilling for en enkelt anledning – åpent arrangement

Skjenkebevilling for en enkelt bestemt anledning gjelder for alle typer arrangementer som er åpne for publikum, eller hvor publikum kan melde seg på. For eksempel festivaler, konserter, kundekvelder, quiz, medlemsmøter, og de arrangementene som ikke faller inn under ambulerende bevilling.

Bevillingen kan ikke gjelde for mer enn maks 7 dager.

- Kommunen skal være restriktiv i tildeling av enkeltbevilling/skjenkebevilling til personer og lag som ikke driver næring på helårsbasis.
- Enkeltarrangement skal være godkjent av politiet

- Det skal utpekes en styrer og stedfortreder for bevillingen. Disse må være fylt 20 år.
- Ved behov så skal enkeltarrangementet bli varslet til Nome og Midt-Telemark brann og redning og evt. andre aktuelle instanser
- Kommunen setter krav om vakthold på alle arrangementer. Det er en forutsetning at politiet sine krav til bruk av godkjente ordensvakter/andre vakter følges for å få bevilling.
- Det settes krav om kunnskapsprøve for styrer og stedfortreder og krav om internkontroll for arrangører som arrangerer 5 eller flere arrangement i året, eventuelt at det søkes om fast bevilling
- Det kan få konsekvenser for fremtidige søknader dersom det oppdages brudd på lovverket.

For å kunne kjøpe alkoholholdig drikk engros fra grossist eller leverandør må både styrer og stedfortreder for bevillingen ha tatt og bestått kunnskapsprøve i skjenk.

Festivaler/større arrangementer

- Søknader om festivaler/større arrangementer skal søkes om til politiet.
- Det skal utføres et møte med kommune, politi, brann og redning etc. i forkant av arrangementet.
- Det kan settes krav om at ansatte/frivillige skal ha tatt og bestått e-læringskurs i ansvarlig vertskap. Dette skal dokumenteres.
- Det kan settes krav om at styrer og stedfortreder for skjenkebevillingen har tatt og bestått kunnskapsprøve i alkoholoven
- Styrer eller stedfortreder for skjenkebevillingen skal være til stede så lenge arrangementet varer.
- Det kan settes krav om aldersgrense på arrangementet

Disse retningslinjene er i tillegg til det som gjelder for skjenkebevillinger for en enkelt anledning – åpent arrangement.

Ambulerende skjenkebevilling – lukket arrangement

Ambulerende skjenkebevillinger gis bare for «sluttet selskap» hvor alle gjestene er særskilt invitert.

Med «sluttet selskap» menes det at før skjenkingen begynner er dannet en sluttet krets av personer, som samles for et bestemt formål i et bestemt lokale. Selskapet må ikke være åpen for utenforstående. Deltakerne må ha en eller annen tilknytning til den/de som inviterer til selskapet. Det er ikke tilstrekkelig at man skriver seg på liste eller kjøper billetter. Dette er vanligvis bryllup, konfirmasjon, jubileer, fødselsdager og lignende. Det vil være arrangementer som naturlig ville vært holdt hjemme, men på grunn av for eksempel størrelse ikke er mulig.

Det skal utpekes en styrer og stedfortreder for bevillingen. Disse må være fylt 20 år.

Du trenger bevilling dersom du skal ta betalt for alkoholholdig drikk i selskapet.

Arrangementer som ikke oppfyller kravene om «sluttet selskap» er:

- Medlemsmøter i en forening
- Sammenkomster for idrettslag, klubber, organisasjoner o.l.
- Studentfester, russearrangementer
- Kundekvelder, mat- og vinkurs, kunstutstillinger, VIP-arrangementer
- Arrangementer som har begrenset tilgang, men hvor det ikke foreligger nødvendig tilknytning til den/de som inviterer

Disse må søke om skjenkebevilling for enkelt bestemt anledning.

Gjestene kan ikke ta med seg medbrakt alkohol dersom det er innvilget ambulerende skjenkebevilling.

Det må i enkelte tilfeller søkes om ambulerende bevilling for lukkede arrangement (sluttet selskap) selv om det ikke tas betalt for alkoholen. Dette gjelder for følgende steder:

- I lokaler med tilleggelses hvor det drives serveringsvirksomhet
- I lokaler som vanligvis er allment tilgjengelig for offentligheten
- I forsamlingslokaler eller andre felleslokaler
- På steder der offentlige møter, fester, utstillinger eller andre tilstelninger finner sted
- På gate, tog, vei, park eller på annen offentlig plass
- På skip, fly, tog, buss eller annet innenrikstransportmiddel for offentligheten

Unntakene er:

- Private begivenheter (for eksempel bryllup, fødselsdager, konfirmasjon, utdrikningslag, innflytningsfest og lignende) i et lokale som du leier eller låner. Det er en forutsetning at selskapet er lukket og at det ikke tas betalt for alkoholen.
- Bedriftsarrangementer for ansatte i egne lokaler når det ikke tas betalt for alkoholen
- Privat arrangement der leier/driver/ansatt av et offentlig lokale benytter det til eget bruk og serverer alkohol, og det ikke tas betalt for alkoholen.

Saksbehandlingstider

Alminnelige salgs- og skjenkebevillinger

Saksbehandlingstiden er opp til 3 mnd.

Saksbehandlingstiden er lik for søknader om

utvidelse av skjenkeområde.

Enkeltarrangement

Saksbehandlingstiden er ca. 4 uker. Fristen for å levere inn en søknad er minimum 4 uker før arrangementet skal finne sted. Saksbehandlingstiden er lik for søknader om utvidelse av salgs- eller skjenkeområde for en enkelt anledning. Fristen begynner først å løpe når kommunen har alle nødvendige dokumenter.

Ambulerende skjenkebevilling

Saksbehandlingstiden er 1 uke. Fristen for å levere inn en søknad er senest 1 uke før arrangementet skal finne sted. Fristen begynner først å løpe når kommunen har alle nødvendige dokumenter for å behandle søknaden.

Salgs- og skjenketider

Salgstider

Salgstiden for alkoholholdig drikk vurderes for hvert enkelt salgssted innenfor disse rammene:

Salgstider for alkoholgruppe 1:

- Mandag til fredag mellom kl. 08.00 og 20.00
- Lørdag og dager før helligdag mellom kl. 08.00 og 18.00

Unntak er dagen før Kristi Himmelfart, da kan salget skje frem til kl. 20.00.

Salg og utlevering av alkoholholdig drikk gruppe 1 skal ikke skje på søndager eller helligdager, 1.mai og 17.mai.

Salgstider for alkoholgruppe 2 (gjelder kun for visse produkter som selges fra eget produksjonssted):

- Mandag til fredag mellom kl. 08.00 og 20.00

- Lørdag og dager før helligdag mellom kl. 08.00 og 18.00

Salg av alkoholholdig drikk gruppe 2 skal ikke skje på søndager eller helligdager, 1.mai og 17.mai.

Salg og utlevering av alkoholholdig drikk må være registrert i kassen innen utløp av salgs- og utleveringstiden.

Midt-Telemark kommune setter krav til tydelig merking i butikk når salg av alkohol er forbudt.

Skjenketider

Skjenketiden for alkoholholdig drikk vurderes for hvert enkelt skjenkested innenfor disse rammene:

Skjenketider for alkoholgruppe 1 og 2:

- Søndag til torsdag mellom kl. 08.00 og 01.00.
- Fredag og lørdag mellom kl. 08.00 og 02.00

Skjenketider for alkoholgruppe 3:

- Søndag til torsdag mellom kl. 13.00 og 01.00
- Fredag og lørdag mellom kl. 13.00 og 02.00

Åpningstiden for skjenkestedene er lik skjenketiden, med et tillegg på 30 minutt avviklingstid.

Skjenketiden for uteservering/avgrenset uteområde er lik den som gjelder inne på skjenkestedet.

Skjenkesteder som ligger i umiddelbar nærhet til barnehager og skoler kan ikke skjenke alkohol før disse stenger, det vil si tidligst fra kl. 17.00 mandag til fredag. Dette er av hensyn til barn og unge.

Hotell og overnattingssteder med restaurantdrift kan skjenke til kl. 03.00 alle dager iht. maksimaltiden i alkoholloven.

På offentlige høytidsdager og helligdager, og dager før disse kan det skjenkes som på fredager og lørdager. Dette gjelder for følgende dager:

1.juledag, 2. juledag, nyttårsaften, onsdag før skjærtorsdag, langfredag, 1. påskedag, dagen før Kristi Himmelfartsdag, Kristi Himmelfartsdag, 30. april, 1. mai, 16. mai, 17. mai og 1. pinsedag.

Omsetningsoppgaver

Kommunens salgs- og skjenkesteder skal **innen 1. mars** hvert år levere inn omsetningsoppgaver for hver enkelt bevilling. Disse oppgavene skal leveres via elektronisk skjema på kommunens nettsider.

Salgs- og skjenkesteder skal levere inn omsetningsoppgaver som er bekreftet av regnskapsfører.

Bevillingsgebyr

Salgs- og skjenkegebyret går til å dekke kommunens kostnader til kontroll med salgs- og skjenkestedene, ansvarlig vertskapskurs, ansvarlig salgskurs o.l.

Gebyrsatser for alminnelig skjenke- og salgsbevillinger

Gebyret for salgs- og skjenkebevillinger skal fastsettes etter forventet omsatt mengde alkohol. Gebyrsatsen er fastsatt i *forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv. § 6-2, 2. og 3. ledd*. Gebyrfastsettelsen skjer ved at antall liter alkoholholdig drikk multipliseres med den aktuelle satsen for alkoholgruppen.

Uavhengig av omsetningens størrelse skal det betales et minstegebyr for salg og for skjenking.

Gebyret faktureres årlig.

Gebyrsatser for enkeltarrangement og ambulerende skjenkebevilling

Gebyr for behandling av enkeltarrangement innbetales senest 1 måned etter at arrangementet har funnet sted.

- Arrangement **opptil 50** gjester kr. 10% av minstegebyr for skjenking
- Arrangement **opptil 100** gjester kr. 20% av minstegebyr for skjenking
- Arrangement **over 100** gjester kr. 50% av minstegebyr for skjenking
- Arrangement **over 1000** gjester – minstegebyr for skjenking iht. *forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv. § 6-2, 3. ledd*.

Gebyr for behandling av ambulerende skjenkebevilling innbetales senest 1 måned etter at arrangementet har funnet sted.

Gebyrsatsen er fastsatt i *forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv. § 6-2, 3. ledd*. Gebyrsatsene reguleres hvert år.

Salgs- og skjenkekontroller

Midt-Telemark kommune har engasjert privat kontrollsekskap til å foreta kontrollene.

Kommunen skal kontrollere alle salgs- og skjenkesteder og påse at omsetning av alkohol til enhver tid skjer i henhold til regelverket og de alkoholpolitiske forutsetningene.

Kontrollene fordeles ut ifra risikoforhold ved det enkelte salgs- og skjenkested. Det betyr at enkelte salgs- og skjenkesteder der det er større fare for avvik, skal ha flere kontroller enn steder der risikoen for brudd er liten.

Det skal foretas minimum tre ganger så mange kontroller pr. år som det er bevillinger og minst én gang pr. år.

Kommunen skal ha minimum en tredjedel av skjenkekontrollene utført etter kl. 23.00, natt til lørdag og søndag for de skjenkestedene som har skjenketid utover dette.

Kommunen skal også prioritere å utføre en enda større andel av kontrollene de siste timene natt til lørdag og søndag på steder hvor risikoen for brudd vurderes som stor.

Bevillinger for enkeltarrangement skal også kontrolleres.

Kontrolltiden skal tilpasses det enkelte sted, men må ha en slik lengde at kontrollørene får et godt og riktig inntrykk av klientellet og driften.

Kommunens kontrollører skal ha et spesielt fokus på at skjenkestedene overholder forbudet mot overskjenking av gjester, at det ikke skjer salg og skjenking til mindreårige, at salgs- og skjenkestedene overholder salgs- og skjenketidene. Kommunen skal kontrollere at salgs- og skjenkesteder overholder reklameforbudet.

Avvik ved kontroller

Kontroll og sanksjoner ved brudd er helt nødvendig for å hindre skader. Derfor er det avgjørende med konsekvente reaksjoner fra kommunen når det skjer brudd på lovverket.

Ved brudd på alkoholoven, alkoholforskriften og kommunen sin alkoholpolitiske handlingsplan med retningslinjer blir det gitt prikker etter et felles nasjonalt prikktildelingssystem jf. alkoholforskriften kap. 10.

I tråd med prikktildelingssystemet kan salgs- eller skjenkebevillingen bli inndratt for en periode ved brudd på alkoholoven, alkoholforskriften og/eller kommunens alkoholpolitiske handlingsplan med retningslinjer.

Kontrollrapporter etter salgs- og skjenkekontroller som inneholder avvik, og vedtak om inndragning av salgs- og skjenkebevillinger skal legges frem for utvalg for helse og velferd.

Endringer i bevilling

Bevillingshaver plikter å søke om endringer dersom:

- Du ønsker å utvide arealet inne eller ute.
- Du har bevilling inne, og vil ha uteservering.
- Stedet har fått ny daglig leder.
- Stedet har fått ny styrer eller stedfortreder.
- Det er gjort mindre endringer i driftsselskapet eller eierandelene.
- Dersom virksomheten overdras til nye eiere, faller skjenkebevillingen bort og det må søkes om ny bevilling.

Andre endringer i eiersammensetningen kan også medføre at bevillingen bortfaller. Dette gjelder når alle, eller en dominerende andel av, aksjene eller andelene i selskapet overdras.

Skifte av selskapsform regnes alltid som en overdragelse.

Overdragelse av bevilling

Bevillingen faller bort ved overdragelse av virksomheten. Det samme gjelder ved overdragelse av alle eller størstedelen av aksjene eller andelene i et selskap som eier slik virksomhet.

For å kunne drive på tidligere eiers bevilling i en overgangsperiode må noen vilkår være oppfylt:

- Kommunen må få beskjed om at det er skjedd en overdragelse av virksomheten og at en ønsker å ta i bruk tidligere eiers bevilling.
- Det må søkes om ny bevilling innen lovbestemte tidsfrister:
 - Serveringsloven krever at det må søkes om egen bevilling senest 30 dager etter avtale om overdragelse ble inngått.
 - Alkoholloven krever at det må søkes om ny bevilling innen 30 dager etter overdragelse.
 - Serveringslovens frist må overholdes hvis en overtar et skjenkested, da et skjenkested alltid har både serveringsbevilling og skjenkebevilling.
- Det må foreligge et rettslig suksesjonsforhold mellom tidligere og nåværende eier. En overtagelse av leieforhold til lokaler der det er drevet et salgs- eller skjenkested er ikke tilstrekkelig.

Dersom fristene ikke overholdes, må driften av serveringsstedet eller salgsstedet stanse inntil kommunen har ferdigbehandlet søknaden og tildelt ny bevilling.

Krav til internkontroll

Alkoholloven krever at alle salgs- og skjenkesteder skal ha et internkontrollsystem. Internkontrollsystemet skal bidra til at stedene driver forsvarlig, det vil si med lav risiko for overtredelser av alkoholloven og skader som følge av alkoholbruk.

Det er ikke nok at stedet har laget et internkontrollsystem, det må også brukes i det daglige arbeidet. Det betyr at ansatte må få opplæring i systemet, og at stedet har en plan for å følge opp og forbedre rutiner og tiltak som ikke virker.

God internkontroll innebærer å kartlegge utfordringer ved driften, lage forebyggende tiltak og rutiner og følge dette opp i det daglige.

Hvem har ansvaret for internkontrollen?

Det er den/de ansvarlige på salgs- og skjenkesteder som må sørge for at stedet har et tilfredsstillende internkontrollsystem. Den formelt ansvarlige vil alltid være bevillingshaver, men ofte vil det være daglig leder,

butikksjef eller den som er styrer etter alkoholloven som har oppgaven med å lage og følge opp internkontrollsystemet.

Den/de ansvarlige må sørge for at internkontrollsystemet er godt kjent, oppdatert og tilgjengelig for alle ansatte.

Det er også viktig at de ansatte bidrar til utvikling og forbedring av systemet.

Liste over hva internkontrollen skal inneholde

- Bevillingsdokumenter med vedlegg
- Organisasjonskart med kontakinformasjon
- Logg/avviksskjema
- Kartlegging av utfordringer ved salgs- eller skjenkestedet og beskrivelser av tiltak for å forebygge brudd på alkoholloven
- Alkoholloven
- Alkoholforskriften
- Alkoholpolitiske retningslinjer for Midt-Telemark kommune
- Rutiner for opplæring av ansatte/opplæringsplaner
- Oversikt over gjennomførte opplæringstiltak bør dokumenteres
- Informasjon fra f.eks. kommunen som er relevant for utøvelse av bevillingen
- Kopi av kursbevis (ansvarlig vertskapskurs og ansvarlig salgskurs)
- Kopi av bevis for bestått kunnskapsprøve for styrer og stedfortreder for bevillingen
- Dokumentasjon/logg på gjennomførte oppdateringer av internkontrollen

Dokumentene i internkontrollen bør dateres, slik at det er lett å se når de er oppdatert.

Internkontrollen skal til enhver tid være oppdatert og tilgjengelig for kontrollørene. Det kan derfor være lurt å ha en plan for hvordan internkontrollsystemet skal oppdateres.

Guide til god internkontroll

Helsedirektoratet har laget en guide til god internkontroll hvor salgs- og skjenkesteder kan få praktiske råd, eksempler på rutiner og tiltak som kan hjelpe dem i arbeidet. Her finnes også mal for utfylling av internkontroll og eksempler.

Vi skaper fremtiden sammen

